

HAMID OLIMJON SHE'RIYATINI O'RGANISH
(10-sinf adabiyot o'quv dasturi asosida)*Nodonlik – bilimsizlik va dunyodan xabari yo'qlik.**Bilimsizlik – vahshiylikdir.**Maxtumquli*

Hamid Olimjon she'rlarida o'zi tuygan tuyg'ularni, o'zi o'tkazgan kechinmalarni she'rxonlarga ham his qildirishga intiladi. Biror hayot hodisasi tufayli shoirning ichki olamida ro'y bergan o'zgarishlar uning iste'dodi tufayli she'rga aylanadi. Vaqt yarim tundan kechgan. Atrof jimjit. Olam uyquga cho'mgan. Yolg'iz shoirning ilhomi uyg'oq. Uning o'tday yonayotgan vujudini, bezovta tepayotgan qalbini osuda tun haqidagi, tabiatning hayratomuz go'zalliklari to'g'risidagi tiz-ginsiz o'ylar g'alayonga keltiradi. Shoirning nazarida hayot qaynay boshlaydi. Darhaqiqat, buyuk hayot, cheksiz koinot tinim nima ekanligini bilmaydi. Tunning tinchligini hech narsa buzmayotir deb o'ylaymiz. Lekin shoirning o'tkir nazari daryoning tinim bilmay oqishini, o'sha oqim tufayli paydo bo'lgan qudratli tovush jarlarni to'ldirishini ilg'ab oladi. Tungi hayotning betinim shovqini shoir ilhomini jo'shtiradi. U olamning, vaqtning beto'xtovligini «shag'irlaydi» degan juda ta'sirchan va kam qo'llanadigan ohangdor so'z orqali chiroyli ifodalaydi. Shag'irlashning adoqsizligi unga uyqu bermaydi. Lirik qahramonning xayollari parishon bo'ladi. U o'yg'a toladi, harakatga tushadi. Olamning betakror go'zalligini yana yaqin-roqdan his qiladi. Shoirning nigohida «Butun yer osmonga o'ranib Olar kabi kunduzidan tin». Tun qa'riga cho'kkan yerni xuddi ko'rpaga o'rangan odamday osmonga o'randi tarzida tasavvur etmoq uchun xayol juda baland parvoz etishi kerak. Qarang, tunda yer ko'rinmaydi. Xuddi shuningdek, tunda kunduz ham ko'zga tashlanmaydi. Til bilan ifodalash u yoqda tursin, xayolda tasavvur qilib bo'lmaydigan shu murakkab holatni Hamid Olimjon sehrli bir ustalik bilan tasvirlay olgan. She'rda «Ko'zlarimda yonar uchqunlar, Zilol suvga oy edi sirdosh» degan mo'jizakor tasvirlar bor. Bu holatni faqat shoirgina his etishi, faqat shoirgina obrazli va aniq qilib tasvirlay olishi mumkin. O'ylab ko'ring-chi, «ko'zlarda yona-yotgan uchqunlar» nima ekan? Yulduzli tunda hech bironta jo'rangiz yoki dugonangiz bilan osmonga tikilishganmisiz? Ko'kdagi sanoqsiz yulduzlarning o'rtog'ingiz qorachig'ida uchqunlarday yaltiraganini kuzatganmisiz? Yulduzlarning mayin jimirlashi sizni ham, jo'rangizni ham sehrli bir holat-ga solganini, ko'zlaringiz porlab ketganini sezganmisiz? Shoir shu holatni «ushlab olib», misralarda abadiylashtirib qo'ygan. Osmondagi to'lin oyning zilol suvga sirdoshligini qanday tushundingiz? Topdingiz! Axir oy, ayniqsa, olamni oydinlik-ka chulg'agan to'lin oy, albatta, soy suvida aks etadi. Uning ichiga tushadi. U bilan birga oqadi. Yo'l-yo'lakay sirlashib, dardlashib ketadi. She'rning eng avj nuqtasi so'nggi bandida. Endi osmon va havo ham shag'irlaydi. Bugina emas, butun koinot shag'irlay-di. Chunki lirik qahramonning ko'tarinki kayfiyati uni butun olamning ajralmas bir bo'lagiga aylantiradi. U - olam hodi-salarining kuzatuvchisi emas, ishtirokchisi. Shu boisdan shag'irlash faqatgina daryoning ovozi

emasligini endi u yaxshi biladi. Daryo bu - borliq. Unda suv emas, hayot oqib yotib-di. Shuning uchun shoir yozadi:

Shag'irlardi betinim daryo,
Shag'irlardi daryoda hayot...
Holbuki tun...

Hamid Olimjon Alisher Navoiy asarlarini ko'p o'qigan, yaxshi tushungan va uni ustoz deb qabul qilgan shoir edi. Garchi Hamid Olimjonning ko'pchilik she'rlari buyuk Navoiy she'rlari shakliga o'xshamasa-da, mazmun va mahorat borasida unga o'xshashga intilgan. Hamid Olimjonning ulug' ustoz kamolotga yetkazgan she'r shakllarida yaratgan asarlari ham bor. Shulardan biri «Bo'lsam» radifli g'azaldir. G'azalda shoir mumtoz adabiyotning an'alaridan foydalangan holda juda nafis insoniy tuyg'ularni kuylaydi. Oshiq ma'shuqasiga tinimsiz intiladi. Lekin uning vasliga yetishishni orzu qilishdan ham cho'chidi. Shu bois u hamishalikka emas, bir nafasga, juda qisqa muddatga bo'lsa ham yuzingdagi xolga aylanib qolsam, bog'ingdagi gullarga ingan shabnam bo'lsam, butog'ingga qo'nib sayraydigan bulbulga evrilsam, chamaningdagi gullarni siypalaydigan shamol bo'lsa nima bo'lardi, deya armon qiladi. Tasvir quyuqlashadi, intiqlik borgan sari kuchayaveradi.

Hamid Olimjon she'riyati

“Bu bo'ston sahnida gul ko'p , chaman ko'p ” - degan edi alloma shoirlarimizdan biri . Haqiqatdan ham bugungi o'zbek sh'eriyatini baxt va shodlik kuychisi , serqirra shoir Hamid Olimjon ijodisiz tasavvur etish qiyin .

Hamid Olimjon o'ziga xos ovozi , betakror she'riyati , o'lmas asarlari bilan xalqimiz qalbidan chuqur joy olgan beqiyos ijod sohibidir .

Yuksak iste'dod egasi Hamid Olimjonning asarlari o'zbek adabiyotining o'lmas asarlaridir . Biz shoir ijodini qancha ko'p mutolaa qilsak shuncha ko'p zavq-shavq olamiz .

Gul ochilar bahor chog'ida
Va to'lishar ona bog'ida ,
Ona sevmas , farzand topilmas .
Farzand yo'qdir onani sevmas ,
Farzand guldur , ona bir bo'ston .
Shuning uchun jahon guliston

Hamid Olimjonning she'rlari musiqiyligi , o'ynoqiligi , ravonligi bilan ajralib turadi . Uning “O'zbekiston ” , “O'rik gullaganda ” , “Xolbuki but un ” , “Kuygay ” , “Sevgi ” singari o'nlab she'rlari , “Zaynam va Omon ” dostoni , “Oygul bilan Bahtiyor “ , “Semurug' ” ertagi badiiy latofati bilan o'quvchilarning mehrini qozongan .

Shoir mumtoz adabiyotda ham o'z ijodini sinab ko'rib chiroyli g'azallar yoza oldi.

Na bo'lgay bir nafas men ham yanoging uzra xol bo'lsam ,

Labing yaprog'idan tomgan ki go'yo qatra bol bo'lsam
Butog'ingga qo'nib bulbul kabi xonish qilib tunlar
O'pib g'unchangni ochmoqlikka tong chog'I shamol bo'lsam
Bo'yingni tarqatib olamni qilsam masti mustag'riq
O'zimning san'atimga so'ng o'zim hayratda lol bo'lsam
Sening birla qolib bu mast-u lol olamda men yolg'iz
O'zimni ham topolmay mayliga oxir xayol bo'lsam
Kezib sahro-yu vodiylar yetishsam bir visolingga
Fido jonimni qildim yo'lingga , mayli uvol bo'lsam

O'RIK GULLAGANDA

Derazamning oldida bir tup
O'rik oppoq bo'lib gulladi...
Novdalarni bezab g'unchalar
Tongda aytdi hayot otini
Va shabboda qurg'ur ilk sahar
Olib ketdi gulning totini.
Har bahorda shu bo'lar takror,
Har bahor ham shunday o'tadi.
Qancha tirishsam ham u beor
Yellar meni aldab ketadi.
Mayli, deyman va qilmayman g'ash,
Xayolimni gulga o'rayman.
Har bahorga chiqqanda yakkash,
Baxtim bormi, dcya so'rayman.
Yuzlarimni silab, siypalab,
Baxting bor, deb esadi yellar.

Etgan kabi go'yo bir talab,
Baxting bor, deb qushlar chiyillar...
Hamma narsa meni qarshilar,
Har bir kurtak menga so'ylar roz.
Men yurganda bog'larga to'lar
Faqat baxtni maqtagan ovoz:
„Mana senga olam-olam gul,
Etagingga siqqanicha ol.
Bunda tole har narsadan mo'l,
To o'lguncha shu o'lkada qol.
Umrida hech gul ko'rmay, yig'lab,
O'tganlarning haqqi ham senda,
Har bahorni yig'lab qarshilab
Ketganlarning haqqi ham senda..."

Derazamning oldida bir tup
O'rik oppoq bo'lib gulladi...

***Ma'ruzachi: Sherobod tumanidagi 17-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabining
ona tili va adabiyot fanlari o'qituvchisi SHAHBOZ TEMIROV***

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. R.Ishmuhammedov, M.Yuldashev "Ta'lim va tarbiyada inovatsion pedagogik texnologiyalar" "Nihol" – T.: 2016y
2. O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi vazirligi Respublika ta'lim markazi "O'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi" T.: 2017y
3. B.To'qliyev, B.Karimov, K.Usmonova "Adabiyot" (10-sinf darslik kitobi) "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat milliy nashriyoti – T.:2017y